

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์กลยุทธ์และการนำเสนอความรู้เรื่องยา ของรายการ "ยานารู้" ทางโทรทัศน์" นี้ ต้องการศึกษาดังเนื้อหา และรูปแบบของรายการ ที่นำเสนอความรู้เกี่ยวกับเรื่องยาสู่ประชาชน โดยมุ่งหวังที่จะสร้างทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ยาที่ถูกต้อง โดยศึกษาถึงวัตถุประสงค์ แนวนโยบายและกลยุทธ์ของผู้ผลิตรายการที่ได้วางไว้เป็นองค์ประกอบหลัก และวิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอว่าสามารถให้ความรู้แก่ประชาชนตรงตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์หรือกลยุทธ์เอาไว้หรือไม่ ทั้งหมดนี้ได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางการสื่อสารมวลชนต่างๆ มาเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ (Complete Participant) เนื่องจากผู้วิจัยเองเป็นทั้งเจ้าของ และยังคงเคยเป็นวิทยากรของรายการ "ยานารู้" นี้มาเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับการผลิตรายการดังกล่าวในทุกขั้นตอน สามารถติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจดบันทึก ศึกษาเชิงวิเคราะห์จากเอกสาร บทโทรทัศน์ ตลอดจนการสัมภาษณ์คณะผู้ทำงานอย่างไม่เป็นทางการได้อย่างลึกซึ้ง

การดำเนินการวิจัยมีดังนี้

แหล่งข้อมูล

เนื่องจากเนื้อหาที่วิเคราะห์นี้ เป็นรายการโทรทัศน์ ซึ่งมีขั้นตอนการผลิตหลายขั้นตอนด้วยกัน คือ

- ขั้นตอนก่อนผลิตรายการ (Pre-Production)

- ขั้นตอนการผลิตรายการ (Production)
- ขั้นตอนหลังการผลิตรายการ (Post-Production)

วิธีการศึกษาได้ทำการศึกษาเพียง 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนผลิตและขั้นตอนการผลิตรายการ ทั้งนี้เนื่องจากกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ต่างๆ ของรายการจะถูกกำหนด และเตรียมงานจาก 2 ขั้นตอนของการผลิตรายการดังกล่าว อันเป็นแกนหลักในการวิเคราะห์ทั้งหมด จากขั้นตอนทั้งสองได้แบ่งข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ได้ 2 ประเภท คือ ข้อมูลประเภทเอกสาร และประเภทบุคคลดังนี้

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร และวิดีโอเทป

การค้นคว้าได้ศึกษาย้อนไปถึงกฎระเบียบและนโยบายของเกสซ์กรรมสมาคม ในเรื่องเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องยา เอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นลำดับจนกระทั่งเป็นบทโทรทัศน์สำหรับออกอากาศ ข้อมูลเอกสารเหล่านี้ประกอบด้วย

- 1.1 ข้อบังคับของเกสซ์กรรมสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์
- 1.2 หนังสือขอเวลาจากสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ในการเสนอรายการ "ยาน่ารู้" ซึ่งออกโดยเกสซ์กรรมสมาคมฯ
- 1.3 บทโทรทัศน์รายการ "ยาน่ารู้" ตั้งแต่ปีแรกที่ออกอากาศจนถึงปีที่ 4 รวม 1246 ตอน
- 1.4 หนังสือรวมเล่ม "ยาน่ารู้" ซึ่งเรียบเรียงจากบทโทรทัศน์ของรายการ
- 1.5 แถบบันทึกภาพ (VDO Tape) ซึ่งบันทึกรายการ "ยาน่ารู้" ที่ได้ออกอากาศไปแล้วรวมทั้งสิ้น 18 ม้วน

2. ข้อมูลประเภทบุคคล

สำหรับบุคคลที่เป็นประชากรของการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วยบุคคลที่เป็นผู้ก่อกำเนิดราย

การยำนารู้ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่มีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการผลิตรายการ ได้แก่

2.1 ญ.ยวดี สมิตธิวาสน์ หัวหน้าฝ่ายเภสัชกรรม รพ.พญาไท ท่านเป็นผู้ที่มีส่วนในการทำให้เกิดรายการ "ยำนารู้" นี้ขึ้น อันเนื่องมาจากท่านเป็นผู้ประสานงานระหว่างเภสัชกรรมสมาคมฯ กับรายการปัญหาชีวิตและสุขภาพ ซึ่งผลิตและดำเนินรายการโดย นพ.สุรพงษ์ อพัตพงษ์ และได้ปรารถนา ทางฝ่ายเภสัชเองก็ควรจะมีรายการโทรทัศน์สักรายการหนึ่ง ซึ่งจะเผยแพร่ความรู้เรื่องยาโดยเฉพาะ ดังนั้นการสัมภาษณ์ท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ทำให้ได้ทราบถึง วัตถุประสงค์นโยบายและกลยุทธ์ ในการจัดทำรายการ อันเป็นกรอบหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.2 ภก.อุทัย มงคลนิത്യ เจ้าของร้านขายยาอุทัยเภสัช ท่านเป็นหนึ่งในกรรมการชุดก่อตั้งผู้เขียนบทบางส่วนของรายการ และเป็นผู้คัดเลือกบทโทรทัศน์ ในการนำไปผลิตรายการ การสัมภาษณ์ท่านทำให้ได้ทราบถึง การคัดเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ การตรวจบทโทรทัศน์ก่อนที่จะนำไปผลิตรายการ ตลอดจนลักษณะการทำงานต่างๆ ของคณะกรรมการ

2.3 ภก.ไกรสร ชัยโรจน์กาญจนา วิทยากรของรายการ"ยำนารู้" ท่านเป็นวิทยากรในชุดแรกของรายการ ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากสถานีโทรทัศน์ การสัมภาษณ์ท่านทำให้ทราบถึงวิธีการคัดเลือกวิทยากรซึ่งเป็น Presenter ของรายการ และลักษณะการสร้างความน่าเชื่อถือของวิทยากร (Presenter)

2.4 รศ.สาลี ใจดี อาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านเป็นผู้ที่ศึกษาถึงปัญหาการใช้ยาของคนไทยมาตลอด การสัมภาษณ์ท่านทำให้ทราบถึงปัญหาการใช้ยาต่างๆ ที่สนใจของประชาชน ความเชื่อที่ผิดๆ เกี่ยวกับการใช้ยา แนวทางการแก้ไข วิธีการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาสู่ประชาชน ตลอดจนบทบาทของเภสัชกรต่อปัญหาการใช้ยา และภาพพจน์โดยทั่วไปของเภสัชกรในสายตาของประชาชน

2.5 ภก.พิศิษฐ์ วงศ์วัฒนะ ท่านเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเขียนบทค่อนข้างมาก และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ที่จะให้รายการ"ยานาฐู" เป็นรายการที่จะเผยแพร่ให้ประชาชนได้รู้จักกับคำว่า "เภสัชกร" รู้จักบทบาทและหน้าที่ของเภสัชกรในส่วนที่ประชาชนยังไม่รู้ และพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำที่จะเกี่ยวเนื่องถึงทางแพทย์โดยตรง เพราะถือว่าเภสัชกรเป็นผู้ที่รู้เรื่องราวเกี่ยวกับยาได้ดีที่สุด

2.6 คุณ กรองกาญจน์ สุนทรสีมะ เจ้าหน้าที่ของเภสัชกรรมสมาคมฯ แม้จะไม่ได้มีส่วนสำคัญ ในด้านการวางนโยบายกลยุทธ์ หรือการผลิตรายการ แต่เนื่องจากท่านทำหน้าที่พิมพ์บทโทรทัศน์ และประสานงานกับทางสถานีโทรทัศน์ เพื่อให้รายการสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และการเป็นผู้ประสานงานนี้เองทำให้เป็นผู้มองเห็นปัญหาต่างๆ ในอีกมุมมองหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือเนื้อหาต่างๆ ในอีกแง่มุมหนึ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร

1.1 หนังสือข้อบังคับของเภสัชกรรมสมาคมฯ ซึ่งได้มาจากที่ทำการของสมาคมฯ เนื้อหาจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสมาคม และกฎระเบียบต่างๆ การค้นคว้าหนังสือดังกล่าว เพื่อศึกษาถึงนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสมาคมในเรื่องเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาสู่ประชาชน

1.2 หนังสือขอเวลาเพื่อเสนอรายการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาทางสถานีโทรทัศน์ ซึ่งออกโดยเภสัชกรรมสมาคมฯ เนื้อหาจะกล่าวถึง วัตถุประสงค์และหลักการของการผลิตรายการเอาไว้ หนังสือดังกล่าวได้ทำการค้นหาจากฝ่ายเลขานุการของเภสัชกรรมสมาคมฯ และรวบรวมเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ และนโยบายในการผลิตรายการ

1.3 บทโทรทัศน์ (Script) เป็นบทโทรทัศน์ที่เขียนขึ้น เพื่อออกอากาศในรายการ "ยาน่ารู้" ทุกวัน ความยาวตอนละประมาณ 3 นาที เป็นบทโทรทัศน์ที่ได้รับการตรวจทานมาแล้ว ผู้เขียนบทมีหลายคนด้วยกัน ผัดเปลี่ยนกันเขียนตามเรื่องที่ตนเองถนัด หรือได้รับมอบหมายมา บทโทรทัศน์เหล่านี้รวบรวมจากที่ทำการเกษตรกรรมสมาคมฯ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและเก็บรักษาบทโทรทัศน์เหล่านี้ไว้

1.4 หนังสือรวมเล่ม "ยาน่ารู้" เป็นหนังสือขนาดฉบับกระเป๋า เป็นชื่อเดียวกับรายการที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นการรวบรวมบทโทรทัศน์ที่เคยออกอากาศไปแล้ว มาเรียบเรียงใหม่ การวิเคราะห์ได้อาศัยเนื้อหาจากหนังสือดังกล่าวมาประกอบกับบทโทรทัศน์ หนังสือรวมเล่ม "ยาน่ารู้" นี้ ได้จัดพิมพ์ทั้งสิ้น 4 เล่มด้วยกัน หนังสือดังกล่าวรวบรวมจากห้องสมุดของผู้วิจัยเอง

1.5 แถบบันทึกภาพ (VDO Tape) เป็นการบันทึกรายการที่ได้ออกอากาศไปแล้วซึ่งจะให้ภาพรวมของรายการได้อย่างชัดเจนทั้งบทโทรทัศน์ ลักษณะของวิทยากร (Presenter) ภาพประกอบต่างๆ แถบบันทึกภาพดังกล่าวได้ถูกนำมาวิเคราะห์ตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี แถบภาพทั้งหมดรวบรวมจากห้องสมุดของเกษตรกรรมสมาคมฯ

2. ข้อมูลประเภทบุคคล

จากบุคคลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล ได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ต่างๆ ในการผลิตรายการ ตลอดจนทราบถึงขั้นตอนของการผลิต การคัดเลือกบทโทรทัศน์ การคัดเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ ฯลฯ

ทั้งนี้การสัมภาษณ์ต่างๆ ได้อาศัยกรอบของแบบจำลองทางการสื่อสาร มาเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงประเด็นและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามที่ใช้จะกำหนดหัวข้อเอาไว้คร่าวๆ และใช้ถามผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนเหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อใช้คำตอบที่ได้ของแต่ละคนมาตรวจสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถืออีกครั้ง หัวข้อที่ใช้ตั้งเป็นคำถามมีดังนี้

1. SOURCE (S) คำถามที่ใช่ ได้แก่

- 1.1 คณะกรรมการและทีมงานจัดทำเป็นใคร
- 1.2 ใครเป็นผู้เขียนบท
- 1.3 การกำหนดเรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างไร
- 1.4 การคัดเลือกวิทยากร (Presenter) ทำอย่างไร
- 1.5 รูปแบบของรายการกำหนดอย่างไร

2. MESSAGE (M) คำถามที่ใช่ ได้แก่

- 2.1 บทโทรทัศน์ที่เขียนแบ่งประเภทของยาอย่างไร
- 2.2 บทโทรทัศน์ที่เขียนกำหนดการให้ความรู้อย่างลึกซึ้งเพียงไร
ในระดับไหนของผู้ชม
- 2.3 เนื้อหาที่เขียนมีการตรวจสอบความถูกต้องหรือไม่
- 2.4 เนื้อหาที่เขียนมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้ยา
อย่างไร

3. CHANNEL (C) คำถามที่ใช่ ได้แก่

- 3.1 การหาสถานีโทรทัศน์เพื่อออกอากาศเป็นมาอย่างไร
- 3.2 มีการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาผ่านทางสื่ออื่น ๆ หรือไม่
- 3.3 ความถี่ในการออกอากาศกำหนดอย่างไร
- 3.4 ช่วงเวลาที่ออกอากาศ มีผลอย่างไรต่อผู้ชม

4. RECIEVER (R) คำถามที่ใช่ ได้แก่

- 4.1 ตั้งกลุ่มเป้าหมายของผู้ชม (target) ไว้คือใคร
- 4.2 เนื้อหาของรายการสอดคล้องกับปัญหาของผู้ใช้ยาหรือไม่
- 4.3 ปัญหาของผู้ใช้ยาซึ่งเป็นผู้รับสาร ใ้ได้มีศึกษามาก่อน
หรือไม่
- 4.4 ใ้ได้มีการประเมินผลของการรับชมของผู้ชมหรือไม่

4.5 หลังจากการออกอากาศไป มีเสียงสะท้อนจากผู้ชมหรือไม่ เพียงไร

ฯลฯ

นั่นคือ ลักษณะคำถามที่ซับซ้อนกว่าสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ทุกครั้ง
ได้บันทึกไว้ด้วยแถบเสียง (Tape) เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลทางเอกสาร

วิธีคัดเลือกข้อมูล

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร

1.1 หนังสือข้อบังคับของเกสัชกรรมสมาคมมีเนื้อหาทั้งสิ้น 13 หมวดด้วยกัน ซึ่งเป็น
ระเบียบ และกฎข้อบังคับทั้งหมดของสมาคมฯ การวิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะหมวดวัตถุประสงค์ของ
สมาคมซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาสู่ประชาชน

1.2 หนังสือซึ่งออกโดยเกสัชกรรมสมาคมฯ อันเกี่ยวข้องกับรายการ "ยาน่ารู้" นี้
มีหลายฉบับด้วยกัน ซึ่งแต่ละฉบับก็มีเนื้อหาแตกต่างกัน การคัดเลือกจึงได้เลือกเฉพาะฉบับที่มีการ
กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการ และขั้นตอนต่างๆ เท่านั้น เพื่อให้การผลิตรายการร่วม
กันระหว่างเกสัชกรรมสมาคมฯ และสถานีโทรทัศน์เป็นไปด้วยดี

1.3 หนังสือรวมเล่ม "ยาน่ารู้" ซึ่งได้พิมพ์มาแล้ว 4 เล่มด้วยกัน ได้คัดเลือกเฉพาะ
เล่มที่ 1 ซึ่งเป็นการรวบรวมจากบทโทรทัศน์ในปีแรกๆ เพราะเป็นเล่มที่มีเนื้อหาครอบคลุมบทโทรทัศน์
ที่นำออกอากาศเกือบทั้งหมด ส่วนการจัดพิมพ์ในเล่มหลังๆ ก็ได้อิงหนังสือเล่มแรกนี้เป็นหลัก
โดยนำมาเรียบเรียงใหม่ พร้อมทั้งเพิ่มเติมเนื้อหาอีกบางส่วน ให้ดูน่าสนใจขึ้นเท่านั้น

1.4 แถบบันทึกภาพ (VDO Tape) และบทโทรทัศน์ (Script) ที่ผลิตขึ้นเพื่อเผยแพร่
นั้น มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งเรื่องเกี่ยวกับยา อาหาร สมุนไพร เครื่องสำอางค์ และเรื่องโรค

ต่างๆ การคัดเลือกข้อมูลได้คัดเลือกเฉพาะตอนที่นำเสนอความรู้เกี่ยวกับเรื่องยาเท่านั้น สำหรับเรื่องอื่น เช่น เรื่องโรคต่างๆ อาจจะนำมาประกอบการวิเคราะห์บ้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น โดยจะนำบทโทรทัศน์และแถบภาพ มาศึกษาทั้งหมดตั้งแต่ปีแรก (1 ธันวาคม 2528) จนถึงปีที่ 4 ของการออกอากาศ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการของรายการได้อย่างต่อเนื่อง และถูกต้อง

2. ข้อมูลประเภทบุคคล

ในการสัมภาษณ์บุคคลทั้งหมด ได้มีการกำหนดแนวคำถามไว้อย่างกว้างๆ แล้ว เพื่อเปิดโอกาสให้ได้คำตอบในส่วนที่ไม่ได้มีการตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เนื่องจากในขณะที่สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะหยิบยกประเด็นคำถามขึ้นมา และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบหรืออธิบายไปเรื่อยๆ ตามความรู้สึกและความคิดคำนึงของตนเอง เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปแบบกันเองและต่อเนื่อง อันทำให้ได้รายละเอียดของคำตอบที่ลึกซึ้งขึ้น ดังนั้นจึงอาจจะมีคำตอบบ้างคำตอบที่อยู่นอกประเด็นคำถามในลักษณะที่พุ่งกระจายออกไป แต่หลังจากที่ได้จดบันทึกคำตอบต่างๆ แล้ว การคัดเลือกได้คัดเลือกเฉพาะคำตอบที่สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ รวมถึงการใช้คำตอบที่ให้สาระประโยชน์เพิ่มเติม ในบางประเด็นที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลแล้ว ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลในการนำเสนอต่อไป ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. วิเคราะห์วัตถุประสงค์ และนโยบายของรายการ
2. วิเคราะห์กลยุทธ์รูปแบบ และวิธีการนำเสนอรายการ
3. วิเคราะห์ประเด็นปัญหาในเนื้อหาของรายการ

ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ได้อาศัยแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบหรือแนวทางการวิเคราะห์ เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างมีระบบ มีหลักการ ไม่ซ้ำซ้อน และสามารถ

ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์วัตถุประสงค์ และนโยบายของรายการ

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหนังสือที่ออกโดยเกสซกรรมสมาคมฯ ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายการนี้ขึ้น ทางด้านนโยบายได้วิเคราะห์จากกฎข้อบังคับของเกสซกรรมสมาคมฯ ว่ามีแนวนโยบายในการเผยแพร่ความรู้เรื่องยาอย่างไร

นอกจากข้อมูลทางเอกสารแล้ว ได้สัมภาษณ์จากบุคคลต่างๆ ที่ได้มีประสบการณ์ถึงวัตถุประสงค์ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร และวัตถุประสงค์แอบแฝงอื่นๆ ที่ไม่ได้ปรากฏอยู่อย่างเป็นทางการด้วย เพื่อประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

2. วิเคราะห์กลยุทธ์ในการนำเสนอรายการ

เป็นการวิเคราะห์จากคำสัมภาษณ์ของผู้ผลิตรายการ ผู้เขียนบท วิทยากร เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาถึงกลยุทธ์ในการนำเสนอรายการ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงพื้นฐานความรู้ทางด้านการผลิตรายการ การสร้างกลยุทธ์ทางการสื่อสารของผู้ผลิตรายการทั้งหมดว่า มีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงไร และกลยุทธ์ที่จัดทำขึ้นนั้นเหมาะสมกับรายการหรือไม่เพียงไร

3. วิเคราะห์เนื้อหาของรายการ

เป็นการวิเคราะห์จากบทโทรทัศน์ (Script) และแถบบันทึกภาพ (VDO Tape) หัวข้อที่ได้ทำการวิเคราะห์ เช่น

- ภาษาที่ใช้ในการเขียนบท มีความง่ายต่อความเข้าใจเพียงไร
- ภาพประกอบในรายการ ช่วยเสริมความเข้าใจ หรือไม่
- รายละเอียดของเนื้อหาตรงประเด็นกับปัญหาของผู้ชม หรือไม่

- ความยาวของรายการเหมาะสมหรือไม่
- ช่วงเวลาที่ออกอากาศตรงกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่
- วิธีการนำเสนอสิ่งดูดีให้ผู้ชมสนใจต่อประเด็นปัญหา หรือไม่
- เทคนิคในการเขียนบทโทรทัศน์ ถูกต้องตามหลักวิชาการ หรือไม่
- ภาพรวมทั้งหมดของการนำเสนอรายการเป็นอย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ให้นำมาเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่และหัวข้อพร้อม
ทั้งสรุปผลให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ และปัญหาวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้ แล้วทำการเขียนเป็นคำ
บรรยายเพื่อนำเสนอต่อไป